

Ю. З. КОЛОС

Полтавський інститут економіки і права відкритого міжнародного університету розвитку людини «Україна», м. Полтава

ОСОБИСТІСНО ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД ДО ФОРМУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-ТЕХНОЛОГІЧНИХ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

Ключові слова: особистісно орієнтований підхід, компетентність, інформаційно-технологічні компетентності, суб'єкт-суб'єктна взаємодія

Останніми роками спостерігається розрив між освітньою базою вищих навчальних закладів та вимогами ринку праці, що породив чимало нарікань з боку роботодавців на підготовку майбутніх фахівців. Лунають скарги на те, що молоді спеціалісти приходять на роботу з недостатньою практичною підготовкою, не знають сучасні технології та обладнання підприємств, їхньої діючої нормативної бази. Усе це призводить до тривалої адаптації на робочому місці, ускладнення працевлаштування і зниження престижу вищої освіти загалом. Про ці негативні явища йдеться в листі Міністерства освіти і науки України „Про практичну підготовку студентів” від 07.02.09 року [1]. З іншого боку, сучасний роботодавець хоче бачити ініціативного робітника, творчу особистість, здатну самостійно долати труднощі та приймати рішення.

Дана проблема стосується не лише України. Сучасні роботодавці в більшості країн часто відзначають як ваду сучасної освіти невпевненість випускників і брак досвіду при інтеграції і застосуванні знань у процесі прийняття рішень [2, с. 18].

Розв'язати вище окреслену проблему покликаний компетентнісний підхід в освіті. Під поняттям „*компетентнісний підхід*” розуміється спрямованість освітнього процесу на формування та розвиток ключових і предметних компетентностей особистості. Результатом такого процесу буде формування загальної компетентності людини, що є сукупністю ключових компетентностей, інтегрованою характеристикою особистості. Така характеристика має сформуватися в процесі навчання і містити знання, вміння, ставлення, досвід діяльності й поведінкові моделі особистості [2, с. 66].

У наказі Міністерства освіти і науки України щодо впровадження 12-бальної системи оцінювання знань учнів подано визначення *компетентності* як загальної здатності, що базується на знаннях, досвіді, цінностях, нахилах, здобутих завдяки навчанню [3].

Компетентності мають особистісно значущий характер. Компетентність – це спроможність особистості задовольнити, з одного боку, свої індивідуальні потреби, а з іншого – соціальні потреби суспільства. Це поняття розглядається в аспекті професійної підготовки, воно включає не тільки професійні знання, але й здатність ефективно їх використовувати. Із поняттям компетентності пов'язуються особистісні якості, необхідні для досягнення мети в конкретних професійних умовах. Тому, на нашу думку, для формування компетентностей доцільно застосовувати особистісно орієнтований підхід у навчанні.

Поняття компетентності одержало наукове обґрунтування у вітчизняній та зарубіжній педагогіці. Проблему компетентності та компетентнісного підходу аналізували В. Андрюханова, Н. Баловсяк, Н. Бібік, Т. Вальфовська, А. Василюк, І. Гушлевська, І. Єрмаков, І. Зимня, С. Клепко, К. Корсак, Н. Кузьміна, О. Локшина, С. Маркова, О. Овчарук, О. Пометун, Дж. Равен, І. Родигіна, О. Савченко, Л. Сохань, В. Стрельников, І. Тараненко, А. Хуторський, І. Чемерис, Р. Чернишова, С. Шишов, Е. Шорт, І. Ящук, та інші.

Серед науковців, що присвячували свої праці питанню особистісно орієнтованого підходу в навчанні Н. Алексєєв, О. Бондаревська, І. Бех, О. Газман, Б. Житник, Є. Машбіц, Л. Мілько, С. Подмазін, В. Рибалка, В. Серіков, І. Якиманська.

Метою цієї статті є висвітлити шляхи формування інформаційно-технологічних компетентностей майбутніх перекладачів засобами особистісно орієнтованого навчання.

Отже, під *інформаційно-технологічними компетентностями спеціаліста* ми розуміємо результат освіти, що інтегрує в собі знання, уміння, навички, ціннісні орієнтації, досвід інформаційної діяльності та використання технічних засобів, інформаційний світогляд та особистісні якості фахівця, що є необхідними для ефективного здійснення професійної діяльності засобами інформаційних технологій.

При цьому, інформаційна діяльність – це діяльність людини, пов'язана з процесами отримання, обробки, накопичення та передавання інформації.

Інформаційний світогляд – це світогляд, зумовлений виникненням інформаційного суспільства, завдяки йому людина усвідомлює систему інформаційного суспільства, своє місце і призначення у ньому, здатна адекватно поводитися та ефективно діяти, будувати свій життєвий проект. Особа усвідомлює цінність інформації у нових умовах, закономірності інформаційних процесів, проблеми та переваги інформаційного суспільства, необхідність володіння сучасним інформаційно-комунікаційними технологіями, свої права та обов'язки як громадянина такого суспільства тощо.

Особистісно орієнтоване навчання – це навчання, у центрі якого знаходиться особистість: її мотиви, цілі, неповторний психологічний склад. Виходячи з інтересів особистості, рівня її знань і умінь, викладач визначає мету знань і коригує освітній процес, керуючись розвитком особистості [4, с. 37].

Головні положення особистісно орієнтованого підходу, сформульовані І. Бехом, такі:

- особистісно зорієнтоване виховання передбачає мету формування і розвитку особистісних цінностей;
- лише особистісно зорієнтованому вихованню під силу досягти особистісно розвивальної мети, оскільки воно спрямоване на усвідомлення вихованцем себе як особистості, на його вільне й відповідальне самовираження.
- особистісно зорієнтоване виховання дає змогу вихованцеві краще функціонувати як особистості [4, с. 35].

Компетентісно орієнтоване навчання є саме по собі особистісно орієнтованим, оскільки його метою є не просто передавання досвіту у вигляді знань, умінь і навичок, воно також має своєю метою формування ціннісних орієнтацій особистості, її світогляду, набуття нею особистого досвіду діяльності, здатності адекватно діяти в проблемних ситуаціях, задовольняти свої індивідуальні потреби, відповідати на виклики часу та здійснювати свій життєвий проект.

У процесі особистісно орієнтованого навчання студент і викладач співпрацюють, знаходяться у суб'єкт-суб'єктній взаємодії. Викладач допомагає студенту розвинути свою особистість, надає йому всі необхідні для цього матеріали, озброює методами та прийомами роботи. Провідну роль у навчанні при цьому відіграє не повчання, що здійснюється викладачем, а учіння студента.

Особистісно орієнтоване викладання передбачає, що перед представленням нового матеріалу викладач пропустить його через призму особистості студента та спрогнозує, які моменти можуть бути йому незрозумілими, до чого він поставиться вороже, що буде цікаво або, навпаки, нецікаво студенту. І у відповідності до цього викладач здійснює корекцію з метою оптимального засвоєння матеріалу аудиторією студентів та їхнього розвитку.

Також повинні бути враховані мотиви й інтереси учіння студента. Насправді майбутній фахівець *хоче* вивчати те, що йому знадобиться у майбутній професійній діяльності і це йому цікаво. Тому необхідно робити акцент саме на той матеріал, який буде безпосередньо корисним майбутньому фахівцю. Перед вивченням нової теми слід обґрунтувати студенту необхідність її вивчення, тоді він буде сприймати навчальні цілі як свої власні.

Наприклад, багато студентів-перекладачів вважають, що немає необхідності у використанні засобів інформаційних технологій у перекладацькій діяльності і вивчати їх недоцільно. Таке переконання могло виникнути внаслідок декількох причин. Перша з них – це відсутність достатнього досвіду роботи на комп'ютері, а відтак, вороже ставлення до нього. Іншою причиною є міф про те, що машинні перекладачі здатні у найближчому майбутньому витіснити перекладачів-людей і залишити їх без роботи. У цьому випадку слід пояснити студентам дійсний стан речей. Для створення системи високоякісного машинного перекладу потрібно вирішити проблему формалізації природної мови, що є надзвичайно важким завданням. Натомість машинні перекладачі, по-перше, здатні стати в пригоді людині-перекладачу у випадку, коли необхідно виконати переклад у надзвичайно короткі строки; а по-друге, створюють новий вид високооплачуваної перекладацької праці – редагування машинних перекладів.

Однією з характерних ознак особистісного підходу є врахування індивідуальних особливостей тих, хто навчається. Як показало наше дослідження, у 12% студентів-перекладачів, що брали участь в експерименті, спостерігалася тривожність при роботі з комп'ютером. Це зазвичай пояснюється відсутністю комп'ютера вдома або малим досвідом роботи у даній сфері. Самі студенти пояснили це тим, що вони бояться зламати комп'ютер або зробити щось непоправне. Для подолання тривожності слід на перших заняттях допомагати студентові або призначати більш досвідченого одногрупника йому в напарники, поступово надаючи слабшому студенту все більшої ініціативи й самостійності у виконанні завдань. Ніколи не слід глузувати зі студента, що не розуміється на комп'ютерній техніці, і не дозволяти глузувати іншим – це, у більшості випадків, підірве його віру у власні сили та посилить тривожність.

Особливої уваги слід приділяти діалогічній взаємодії на заняттях, особливо на лекціях, щоб студент із об'єкта навчання перетворився в суб'єкт, активно включився у вивчення матеріалу. Оскільки студенти вивчали інформатику в школі та зазвичай мають широкі фонові знання (комп'ютерна техніка й Інтернет є популярними серед молоді), то організувати взаємодію на лекційних заняттях неважко. У процесі підготовки лекції слід ретельно продумати запитання, які можна поставити як до всієї аудиторії, так і до конкретних студентів. Можна запитати, наприклад, які технічні та програмні засоби перекладу їм доводилося використовувати та яка їхня думка про них. Чи були вони ліцензійними, чи ні. Можна організувати дискусію на тему про неліцензійні програмні продукти, дати студентам висловити свої думки щодо їхніх переваг та недоліків. Не варто обривати студента, поки він висловлює власну думку, якою б вона не була, адже головна концептуальна засада особистісно орієнтованого підходу – це гуманізм і повага до того, хто навчається. Краще за допомогою навідних запитань щодо законності та моральності використання неліцензованого програмного забезпечення, його наслідків для держави в цілому в контексті авторського права та міжнародних домовленостей, навести студентів на відповідні роздуми.

На лабораторних заняттях у комп'ютерному класі слід давати студентам певну свободу вибору щодо виду роботи та темпу її виконання. Студенти, які працюють швидше, не повинні чекати на тих, що відстають. У методах навчання повинен переважати діяльнісний підхід.

Особистісно орієнтоване навчання передбачає створення ситуації успіху для кожного студента. Ситуацію успіху можна створити, даючи студенту посилене завдання. Таким чином ви даєте йому можливість повірити у власні сили. Не слід підкреслювати промахи студентів, неправильні припущення. Навіть у випадку, коли студент помиляється, його можна похвалити за оригінальність думки тощо, проте він повинен зрозуміти, що він неправий.

Компетентний працівник – це творча особистість, що має свій власний стиль роботи. Розвиток творчості – це одне з найважливіших завдань особистісно орієнтованого підходу та компетентної освіти. Слід заохочувати творчі прояви студентів, давати їм завдання, де б вони могли проявити свій творчий потенціал, використовувати проблемне навчання, метод проектів, кейс-метод тощо.

Отже, особистісно орієнтований підхід до навчання має на меті допомогти студенту розкрити власний потенціал, створюючи для цього відповідні умови. Він ґрунтується на гуманізації освітнього процесу, демократичному стилі управління, урахуванні наявних знань, умінь, інтересів та потреб учнів, їхніх індивідуальних особливостей. Особистісно орієнтоване навчання є необхідною передумовою підготовки компетентного фахівця, здатного адекватно та ініціативно діяти, мобілізувати знання, вміння, навички та особистісні якості для досягнення поставленої мети.

ЛІТЕРАТУРА

1. Лист МОН 1/9-93 „Про практичну підготовку студентів” від 07.02.09 року.
2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг. ред. О.В.Овчарук. – К.: «КІС», 2004. – 112 с.
3. Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів у системі загальної середньої освіти // Інформаційний збірник Міністерства освіти і науки України. – 2000. – №19.
4. Педагогічні технології: теорія та практика: Курс лекцій: Навчальний посібник / За ред. проф. М.В. Гриньової. – Полт. держ. пед. ун-т. ім. В.Г. Короленка. – Полтава, АСМІ: 2004. – 180 с.

Ю. З. Колос

Полтавский институт экономики и права открытого международного университета развития человека «Украина», г. Полтава

ЛИЧНОСТНО ОРИЕНТИРОВАННЫЙ ПОДХОД К ФОРМИРОВАНИЮ ИНФОРМАЦИОННО ТЕХНОЛОГИЧЕСКИХ КОМПЕТЕНЦИЙ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ

В статье рассматривается личностно ориентированный подход к формированию информационно-технологических компетентностей будущих переводчиков. Описаны принципы личностно ориентированного обучения.

Ключевые слова: личностно ориентированный подход, компетентность, информационно-технологические компетентности, субъект-субъектное взаимодействие

Y. Z. Kolos

PERSONALITY REFERENCE GOING NEAR FORMING INFORMATIVELY OF TECHNOLOGICAL JURISDICTIONS OF FUTURE TRANSLATORS

The article covers the learner-centered approach to forming information-technological competencies of prospective translators. The main principles of learner-centered education are described.

Key words: learner-centred approach, competency, information-technological competences, subject-subject interaction

*Одержано 19. 03. 2009 р.
Рекомендовано до друку 26. 05. 2009 р.*